

Partnerskaber i Sønderborg

Når kommunen skaber udvikling med borgerne – ikke for borgerne

Nærdemokratiet trives i Sønderborg bl.a. i form af landsbylaug og lokalråd, der understøttes af et §17, stk. 4-udvalg, "Udvalget for Bæredygtighed og landdistrikter", et frivilligt Landsbyforum og en forvaltning med et landdistriktssekretariat, hvor både en landdistriktskoordinator og en landsbyudvikler sidder klar til at bygge bro mellem landsbylaugene, forvaltningen og politikerne. Strukturen får ros af borgerne for at skabe tillid og kendskab. Men de kommunale arbejdsgange kan være en udfordring i samarbejdet, som skal løses.

Af landdistriktskoordinator Connie Mark Skovbjerg, Sønderborg Kommune

I Sønderborg har byrådet gennem mange år arbejdet for at udvikle landdistrikterne - herunder landsbyerne – så de er levende og eftertragtede bomiljøer med en lokal forankring og identitet. Det sker gennem understøttelse af lokale aktiviteter og fysiske mødesteder, for her igennem at styrke livskvaliteten og sammenholdet i landsbyerne såvel som samarbejdet landsbyerne imellem set i sammenhæng med lokal- og områdebyer.

Tilbage i 2007 blev den organisatorisk ramme fastlagt for et partnerskab mellem politikere, forvaltning og landsbylaug, hvor formålet er at styrke den lokale borgerinddragelse, nærdemokrati og udvikling af landsbyer og landdistrikter gennem dialog og samarbejde. Vi kalder det "Sønderborg-modellen". Her øver vi os i, at landsbylaugene bliver bedre til at nå egne mål, og at kommunen øger træfsikkerheden af sine indsatser på området. Modellen er en ramme for samskabelse (samskabelse).

Landsbylaug

Et landsbylaug – cirklerne i venstre side af det grønne uendeligheds-tegn (figuren til højre) – er en forening med egne vedtægter, der sætter rammerne for foreningens virke, inden for et afgrænset område, f.eks. et sogn, hvor

alle borgere er "fødte" medlemmer af foreningen. Den demokratisk valgte bestyrelse i landsbylauget er repræsentant og talerør over for omverdenen og indadtil en samlende enhed for landsbyborgerne, foreningerne, erhvervs livet, institutioner og andre interessegrupper. I Sønderborg Kommune er der i dag 36 landsbylaug og yderligere én på vej. Hvert landsbylaug får tildelt en hjemmeside og et tilskud på 7.500 kr til mødeaktiviteter o.lign som finansieres af Udvalget for Bæredygtighed og Landdistrikters driftsbudget.

Hvert landsbylaug har en lokal udviklingsplan (LUP), som sætter retning, og her stiller Kommunen både facilitator og puljer til rådighed, som skal støtte op om de lokale LUPs. Her findes en pulje til mellemfinansiering (1.000.000 kr.), en pulje til støtte for projekter i de lokale LUPs (1.000.000 kr.) samt midler til udvalgets egne forprojekter (250.000 kr.). Sammen tænker og handler vi ud fra FN's verdensmål for at fremme en bæredygtig udvikling både lokalt og kommunalt.

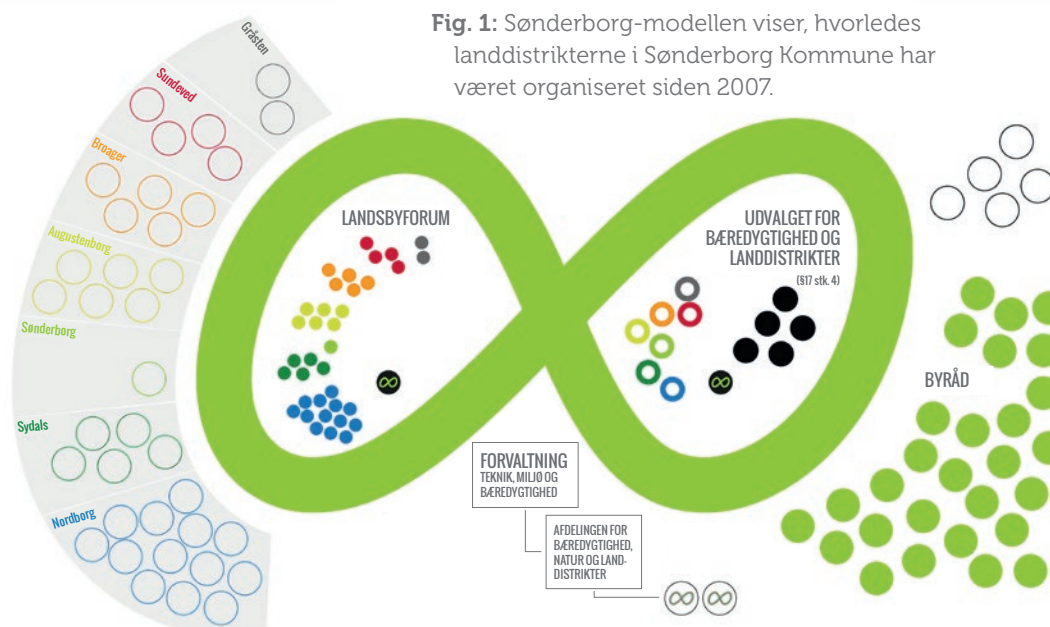

Fig. 1: Sønderborg-modellen viser, hvorledes landdistrikterne i Sønderborg Kommune har været organiseret siden 2007.

Landsbyforum

Ca. fire gange om året mødes alle formænd eller udpegede repræsentanter for landsbylaugene i Landsbyforum - et frivilligt, partipolitisk uafhængigt bindeled mellem lokalsamfundene i kommunen og sparringspartner til udvalget for Bæredygtighed og Landdistrikter. Det vigtigste formål er at fremme dialogen og samarbejdet mellem landsbylaugene.

Udvalget for Bæredygtighed og Landdistrikter (UBL)

Udvalget er et §17 stk. 4-udvalg, der består af syv landsbylaug-repræsentanter; én repræsentant fra hver af de syv "gamle kommuner", der i 2007 blev lagt sammen til den nuværende Sønderborg Kommune. Dette er i figur 1 illustreret med én person fra hver farve. Disse landsbylaugrepræsentanter er samtidig medlemmer af Landsbyforum og sikrer dermed sammenhænge mellem det frivillige og det politiske niveau.

De kan tage ønsker med fra Landsbyforum, som kræver politisk behandling. Det kan være udfordringer med infrastruktur; eller hvordan landsbyerne uden for kollektive varmforsyningsområder bliver en del af kommunens vision om CO₂-neutralitet i 2029? Hvordan kan vi skabe nye jobs? Bliver vi hørt før eller efter de "vigtige" beslutninger? Og andre store spørgsmål og opgaver, som landsbyerne ikke selv kan løfte.

Samtlige byråd siden kommunesammenlægningen i 2007 har konstitueret sig med et §17 stk. 4 udvalg, som ikke udelukkende fokuserer på ét fagområde hele paletten eksempelvis at:

- styrke den lokale borgerinddragelse og nærdemokrati for at sikre kommunens rolle i forhold til landdistrikternes udvikling
- være dialogpartner til alle stående udvalg og landsbylaug,
- sikre samarbejde på tværs, arbejde for en enkel sagsgang og sagsbehandling i forhold til udvikling af landdistrikterne m.m.

Hele udvalget mødes fire gange om året, mens de fem politikere derudover mødes 6 gange om året.

Hvilke resultater af partnerskabet skiller sig ud?

Inden for rammerne af "Sønderborg-modellen" løftes bl.a. indsatserne for at nå målet om at kommunen er CO₂-neutral i 2029. Det er blandt andet fokus på transport, klimavenlige fødevarer, bæredygtig turisme og energioptimeringer. Her kører forsøg med landsbybusser som bidrag til mere samkørsel, delekoncepter med grejbank på tværs af foreninger og kommunen, utallige indsatser for at øge efterspørgslen efter klimavenlige fødevarer, informationsmøder om omstilling til grønnere varmeløsninger, grænseoverskridende samarbejde bl.a. i form af en cykelfærge over Flensborg Fjord og nye gourmetruter

på dansk og tysk side samt eksempler på bæredygtig turisme som resultat af tæt samskabelse mellem turismeaktører, forvaltningen og politikerne samt ProjectZero m.fl.

Landsbytopmøde

En gang årligt afholdes Landsbytopmøde for landsbylaug, udvalgsformænd og øvrige interesserede byrådspolitikere samt nøglepersoner fra forvaltningen for at "gøde" jorden for et frugtbart samarbejde. Landsbyforum er værter. Output fra hvert møde er strategiske udviklingsarbejde.

I 2019 lød overskriften: "Sønderborg-modellen blev skabt med det formål at løse særlige opgaver og realisere bestemte mål – er det lykkedes? Hvad kan gøres bedre?"

Evalueringen fra landsbytopmødet viste, at den organisatoriske model fungerer som et fleksibelt og rammesættende styringsværktøj for kommunen, hvor samskabelse finder sted mellem landsbylaug, medarbejdere og ledelse i kommunen samt politikerne i UBL-udvalget. Modellen plejer den demokratiske forståelse samtidig med, at den fordrer at initiativer sættes i spil og virkeliggøres.

Forvaltningens opgave er, at hjælpe med at få det til at ske, og nogle gange være en del af løsningen: "Det handler ikke OM, men HVORDAN tingene kan lykkes".

Kåring af årets landsby i Sønderborg på Landsbytopmødet – her Elstrup / Elstrupskov landsbylaug i 2022

Eksempel på landsbylaugenes bidrag til bespising af 37.000 spejdere på den store spejderlejr i 2017. Ingebeth fra Smøl viser pallehaver frem med krydderurter til fællesmåltidet Snysk.

Det blev fremhævet, at i praksis handlet det meget om den oversættelse, der sker i mødet mellem laugene og sekretariat samt implementering af UBL's indsatser, som har omsat mange idéer til handlinger. Kommunikation spillede en stor rolle, eksempelvis:

Udfordringerne blev på evalueringsmødet tydelige i oversættelsen af politiske beslutninger og implementering af disse i forhold til de frivilliges forventninger og forståelse af kommunale strukturer. Politikerne talte om "helheden" og "generelt", mens de frivillige talte om "hverdagen", "konkrete oplevelser" og "enkelt sager". Samtidig var eksempler på oplevelsen af det modsatte af samskabelse, når laugene bragte viden og initiativer ind i f.eks. den tekniske afdeling og her stødte ind i regler, strukturer og procedurer.

Dermed bliver prioriteringen af sekretariat for landdistrikter som "én vej ind i kommunen" båret af en klar forståelse for, hvordan processer, roller og ansvar fungerer.

Sekretariatet har dermed en central rolle mellem parterne i forbindelse med koordinering, brobygning og menings-skabelse mellem de frivillige og kommunale fagpersoner. Relationen mellem det enkelte laug og sekretariatet er vigtig i forbindelse med samskabelse, og forståelsen herfor indgår implicit i konteksten på landdistriktsområdet.

Tydelige kommandoveje, forventningsafstemning, viden og tilskyndelse til forandring er i denne kontekst fremmende for, at samskabelse kan medvirke til, at landsbylaugene når målene i deres lokale udviklingsplaner, og at kommunen styrker træfsikkerheden på sine indsatser.

Samskabelse handler ikke om at finde en "one-size-fits-all" model, men stiller krav til alle deltagerne. Erfaringerne fra landdistriktsområdet i Sønderborg bekræfter, at "øvelse gør mester", og både landsbylaug, forvaltning og politikere bliver bedre og bedre til at indgå i samskabelse. Dette understøtter antagelsen om, at resultatet af samskabelse forbedrer "mobilitet" fremfor "effektivisering" – hvilket på sigt skaber en bæredygtig økonomi omkring velfærdsstaten.

Samarbejde om lokal udvikling

En analyse af status, udfordringer og behov i seks landdistriktskommuner af Anne Tortzen, Center for Borgerdialog, understøtter delvis erfaringerne fra Sønderborg mht. perspektiverne på samarbejde om lokal udvikling hos centrale lokalsamfundsaktører, nemlig medlemmer af lokalråd/landsbylaug samt kommunale medarbejdere og lokalpolitikere.

Formålet var at undersøge:

- Hvordan de opfatter det nuværende samarbejde mellem kommune og lokalsamfund?

- Hvilke udfordringer de oplever i arbejdet med lokal udvikling og
- Hvilke behov de ser for nye samarbejder, kompetencer og inspiration, der kan understøtte arbejdet med lokal udvikling.

Analysen viser, at den formelle struktur med lokalråd, der har adgang til kommunen via en kontaktperson i form af en brobygger (fx landdistriktskoordinator), generelt fungerer godt, da den giver mulighed for at udvikle gensidig tillid og kendskab. Desuden vurderes det løbende samarbejde mellem lokalråd og kommune både om konkrete indsatser og strategiske tiltag generelt som vellykket. Særlig fremhæves arbejdet med de lokale udviklingsplaner, da denne ramme gør det muligt at løfte dialogen og samarbejdet til et mere langsigtet og strategisk niveau.

Af udfordringer i samarbejdet om lokal udvikling nævner de frivillige, at de oplever kommunalt bureaukrati og en manglende lydhørhed i forvaltninger ved lokale behov. De samme forhold kan ind imellem besværliggøre medarbejdernes rolle som brobygger til lokalsamfundene. Endelig oplever mange lokalrådsrepræsentanter det som en udfordring at mobilisere et engagement blandt de lokale borgere.

Læs
mere her:
sonderborgkom.dk

Stemmingsbillede fra et møde om lokaludvikling

Landsbylaugrepræsentater på inspirationstur til Folke-mødet på Bornholm 2022.

